МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

«КЛІНІЧНА ПСИХОЛОГІЯ ТА ПСИХІЧНЕ ЗДОРОВ'Я»

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції

23 квітня 2026 року

Харків – 2026

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

«КЛІНІЧНА ПСИХОЛОГІЯ ТА ПСИХІЧНЕ ЗДОРОВ'Я»

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції

23 квітня 2026 року

Харків
ХНМУ
2026

УДК 159.9:616.89

Редакційна колегія:

М'ясоєдов В. В. – голова, ректор Харківського національного медичного університету, д.мед.н., професор, заслужений діяч науки і техніки України;

Савєльєва Н. М. – перший проректор з науково-педагогічної роботи Харківського національного медичного університету, д. мед. н., професор;

Кривошапка О. В. – проректор з науково-педагогічної роботи Харківського національного медичного університету, к.мед.н., доцент;

Наконечна О. А. – проректор з наукової роботи Харківського національного медичного університету, д. мед. наук, професор;

Кадикова О. І. – декан І медичного факультету Харківського національного медичного університету, д. мед. наук, професор;

Абасалієва О. М. – в.о.зав кафедри загальної та клінічної психології Харківського національного медичного університету, к. психол. н.;

Соколова І. М. – професор кафедри загальної та клінічної психології Харківського національного медичного університету, д. психол. н.;

Забєліна О. С. – викладач кафедри загальної та клінічної психології Харківського національного медичного університету.

Клінічна психологія та психічне здоров'я: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (Харків, 23 квітня 2026 р.). Харків : Харківський національний медичний університет, 2026. 116 с.

У збірнику представлено матеріали науковців, практичних психологів, викладачів, здобувачів вищої освіти та фахівців у сфері психічного здоров'я з різних регіонів України. Доповіді присвячено актуальним проблемам клінічної психології, психічного здоров'я, психотерапії, психологічної реабілітації, кризової та травмофокусованої допомоги, психосоціальної підтримки в умовах війни, а також сучасним підходам до професійної підготовки фахівців психологічного профілю.

Наукове видання рекомендовано науково-педагогічним працівникам, психологам-практикам, психотерапевтам, докторантам, аспірантам, магістрантам, здобувачам вищої освіти та всім, хто цікавиться сучасними проблемами клінічної психології та збереження психічного здоров'я.

Автори публікацій несуть відповідальність за дотримання авторського права, точність цитування, достовірність наведених фактологічних даних, а також за граматичні й стилістичні помилки.

УДК 159.9:616.89

ЗВ'ЯЗОК КОГНІТИВНИХ ВИКРИВЛЕНЬ МИСЛЕННЯ З ПОКАЗНИКАМИ ПОСТТРАВМАТИЧНОЇ АДАПТАЦІЇ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ *Сердюк В. В.*	88
ІНТЕГРАЦІЯ ПСИХОТЕРАПЕВТИЧНИХ ПІДХОДІВ У КЛІНІЧНІЙ ПРАКТИЦІ З ОРІЄНТАЦІЄЮ НА ПРАКТИЧНІ КЕЙСИ *Соколова І. М., Глущенко Т.В.*	89
ПСИХІЧНЕ ЗДОРОВ'Я В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ ЯК ПРОСТІР ПІДТРИМКИ ПРОФІЛАКТИКИ ТА ІНТЕРВЕНЦІЙ *Соколова І. М., Забєліна О. С., Лейман В. О.*	91
СУЇЦИДАЛЬНА ПОВЕДІНКА У КОНТЕКСТІ ПРОФІЛАКТИКИ РАННЬОЇ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИЗОВОГО ВТРУЧАННЯ *Соколова І. М., Заїка Є. В.*	92
ПСИХОЛОГІЧНИЙ КОД СТІЙКОСТІ: РОЛЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ТА ТРАНСГЕНЕРАЦІЙНОГО НАРАТИВУ *Солякова О.П.*	93
НЕСТАБІЛЬНІСТЬ МІЖОСОБИСТІСНИХ СТОСУНКІВ ЯК ПАТЕРН ПРИ МЕЖОВОМУ РОЗЛАДІ ОСОБИСТОСТІ *Талавира С. В.*	94
ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АДАПТАЦІЇ ЛЮДЕЙ ПОХИЛОГО ВІКУ В УМОВАХ ВІЙНИ *Тарасенко О. А.*	95
ОСОБЛИВОСТІ ТРИВОЖНОСТІ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ *Татаурова К.Ю.*	97
ЕМПАТІЯ У СТРУКТУРІ ПРОФЕСІЙНО-КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПСИХОЛОГА *Тонконог М. О.*	98
ПОНЯТТЯ «ТРИВАЛИЙ ТРАВМАТИЧНИЙ СТРЕС» В РАМКАХ ПСИХОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ *Федотова Т. В.*	99
ЦИФРОВІ ІНСТРУМЕНТИ РОЗВИТКУ РЕФЛЕКСІЇ ТА САМОРЕГУЛЯЦІЇ У ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ *Харь А.Т.*	100
ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОВЕДІНКИ В КОНФЛІКТІ *Ходак А.О., Красіна А.В.*	101
АЛЬТЕРНАТИВНІ НАПРЯМКИ ПРОФІЛАКТИКИ ПСИХОЕМОЦІЙНИХ ПОРУШЕНЬ У ПІДЛІТКІВ І РОЗВИТОК ПСИХОЛОГІЧНОЇ СТІЙКОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СЬОГОДЕННЯ *Холявицька Л.В.*	103
ПРОФІЛАКТИКА ТА ПОДОЛАННЯ ТРИВОЖНОСТІ У ПАЦІЄНТІВ ІЗ ГЕНЕРАЛІЗОВАНИМ ПАРОДОНТИТОМ СЕРЕД ЦИВІЛЬНОГО НАСЕЛЕННЯ, ЯКІ ПЕРЕБУВАЮТЬ У ЗОНІ БОЙОВИХ ДІЙ *Худякова М.Б.*	104
ПСИХІЧНЕ ЗДОРОВ'Я ПІДЛІТКІВ ІЗ ПРОЯВАМИ РИЗИКОВАНОЇ ТА ДЕЗАДАПТИВНОЇ СЕКСУАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ *Чернова В.К.*	106
РОЛЬ ПОЗИТИВНОЇ ПСИХОЛОГІЇ У ЗМІЦНЕННІ ПСИХІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ ОСОБИСТОСТІ *Чернова В. К., Лебедєва А. О.*	109
СТІЙКІСТЬ ЯК РЕСУРС ПОДОЛАННЯ КРИЗ У ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ *Шейко А. О.*	110
ВПЛИВ РІВНЯ ТРИВОЖНОСТІ НА ОСОБЛИВОСТІ МІЖОСОБИСТІСНОГО	111

ПСИХІЧНЕ ЗДОРОВ'Я В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ ЯК ПРОСТІР ПІДТРИМКИ ПРОФІЛАКТИКИ ТА ІНТЕРВЕНЦІЙ

Соколова І. М., Забєліна О. С., Лейман В. О.

Харківський національний медичний університет, м. Харків, Україна

У сучасних умовах соціальних трансформацій, зростання психоемоційного навантаження та кризових подій освітнє середовище набуває особливого значення як простір формування, підтримки та збереження психічного здоров'я дітей, підлітків і молоді. Освітні заклади виступають не лише місцем здобуття знань, але й важливим соціально-психологічним середовищем, у якому відбувається розвиток особистості, формування її емоційної сфери, соціальних навичок і моделей поведінки.

Як зазначає Л. Виготський (Л. Виготський, 1934), розвиток психіки відбувається у процесі соціальної взаємодії, де освітнє середовище виступає одним із ключових факторів становлення особистості. Водночас сучасні дослідження свідчать про зростання рівня тривожності, депресивних проявів, емоційного виснаження та поведінкових труднощів серед учнів і студентів, що актуалізує необхідність системного підходу до організації психологічної підтримки в закладах освіти (І. Д. Бех, 2012).

У зв'язку з цим освітнє середовище розглядається як потенційний ресурс профілактики психічних порушень та раннього втручання, що дозволяє своєчасно виявляти труднощі, надавати допомогу та формувати адаптивні стратегії поведінки.

Психічне здоров'я в освітньому середовищі формується під впливом комплексу факторів, серед яких особливу роль відіграють міжособистісні взаємини, психологічний клімат, організація навчального процесу та наявність системи підтримки. Сприятливе освітнє середовище характеризується безпечністю, передбачуваністю, емоційною підтримкою та можливістю самореалізації. Як підкреслює У. Бронфенбреннер (У. Бронфенбреннер, 1979), розвиток особистості відбувається у взаємодії з різними системами середовища, серед яких освітні інституції відіграють важливу роль.

Одним із ключових напрямів забезпечення психічного здоров'я є профілактика, яка передбачає створення умов для гармонійного розвитку особистості, формування навичок емоційної регуляції, стресостійкості та соціальної компетентності. Профілактичні програми можуть включати соціально-емоційне навчання, розвиток навичок комунікації, формування позитивної самооцінки та здатності до вирішення конфліктів. Як зазначає Д. Гоулман (Д. Гоулман, 1995), розвиток емоційного інтелекту є важливим фактором психічного благополуччя та успішної соціалізації.

Інтервенційний рівень передбачає своєчасне виявлення психоемоційних труднощів і надання психологічної допомоги учням і студентам. Це включає індивідуальне та групове консультування, кризове втручання, психокорекційну роботу, а також співпрацю з батьками та педагогами. Як підкреслює А. Бек (А. Бек, 1976), своєчасна робота з негативними когнітивними установками дозволяє запобігти розвитку більш глибоких психічних порушень.

Важливим компонентом є також створення системи психологічної служби в закладах освіти, яка забезпечує комплексний підхід до підтримки психічного здоров'я. Така система включає діагностику, профілактику, консультування, психопросвіту та взаємодію з іншими фахівцями. Значущою є інтеграція принципів інклюзії, що передбачає врахування індивідуальних особливостей кожного здобувача освіти та створення умов для його повноцінної участі в освітньому процесі (В. В. Синьов, 2010).

Окрему увагу слід приділити ролі педагогів як суб'єктів підтримки психічного здоров'я. Вони не лише передають знання, але й формують емоційний клімат у класі, впливають на самооцінку учнів і можуть виступати першими, хто помічає ознаки психологічних труднощів. У зв'язку з цим важливим є підвищення психологічної компетентності педагогів, розвиток навичок емпатійної комунікації та вміння реагувати на кризові ситуації.

Отже, психічне здоров'я в освітньому середовищі є важливою складовою загального розвитку особистості та визначається якістю соціально-психологічних умов, у яких відбувається навчання і виховання. Встановлено, що ефективна підтримка психічного здоров'я потребує системного підходу, що включає профілактику, раннє виявлення проблем і своєчасне втручання.

Ключовими умовами створення сприятливого освітнього середовища є забезпечення психологічної безпеки, розвиток емоційної компетентності, підтримка позитивного клімату та залучення всіх учасників освітнього процесу до формування культури психічного здоров'я.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробці ефективних моделей інтеграції психологічної підтримки в освітній процес, а також у вивченні впливу різних освітніх практик на психічне благополуччя учнів і студентів.

СУЇЦИДАЛЬНА ПОВЕДІНКА У КОНТЕКСТІ ПРОФІЛАКТИКИ РАННЬОЇ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИЗОВОГО ВТРУЧАННЯ

Соколова І. М., Заїка Є. В.

Харківський національний медичний університет, м. Харків, Україна

Суїцидальна поведінка є однією з найбільш складних і соціально значущих проблем сучасної психології та психіатрії, що потребує комплексного наукового осмислення та ефективних практичних рішень. В умовах зростання психоемоційного навантаження, соціальної нестабільності, воєнних подій та індивідуальних криз підвищується ризик формування суїцидальних намірів, особливо серед вразливих категорій населення. Суїцидальна поведінка включає спектр проявів від суїцидальних думок до спроб, що зумовлює необхідність своєчасного виявлення та профілактики.

Як зазначає Е. Шнейдман (Е. Шнейдман, 1993), центральним феноменом суїцидальної поведінки є психічний біль, який людина прагне припинити, не знаходячи інших способів його подолання. У свою чергу, Т. Джойннер (Т. Джойннер, 2005) підкреслює, що суїцидальна поведінка формується внаслідок поєднання відчуття соціальної ізоляції, переживання власної «тягарності» для інших і набутої здатності до самопошкодження. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває розробка ефективних стратегій профілактики, ранньої діагностики та кризового втручання.

Суїцидальна поведінка має багатофакторну природу та формується під впливом психологічних, соціальних і біологічних чинників. До основних факторів ризику належать депресивні та тривожні розлади, травматичний досвід, соціальна ізоляція, втрати, а також низький рівень соціальної підтримки. Водночас існують захисні фактори, зокрема наявність значущих міжособистісних зв'язків, підтримка з боку родини та громади, а також сформовані навички подолання стресу.

Рання діагностика суїцидальної поведінки є ключовим етапом профілактики. Вона передбачає виявлення суїцидальних думок, намірів, планів, а також оцінку рівня ризику. Як підкреслює А. Бек (А. Бек, 1979), важливим є виявлення негативних когнітивних установок, безнадійності та відчуття безвиході, які є предикторами суїцидальних намірів. У цьому контексті використовуються клінічні інтерв'ю, стандартизовані шкали та спостереження за поведінковими змінами.

Профілактика суїцидальної поведінки включає комплекс заходів, спрямованих на зниження рівня ризику та посилення захисних факторів. Важливу роль відіграє психоосвіта, спрямована на підвищення обізнаності щодо ознак суїцидальної поведінки, подолання стигматизації та формування навичок звернення по допомогу. Як зазначає К. Джеймісон (К. Джеймісон, 2000), відкритий діалог про психічне здоров'я сприяє зниженню ризику суїцидальної поведінки та підвищує готовність людей шукати підтримку.

Кризове втручання є невідкладним компонентом допомоги особам із високим ризиком суїцидальної поведінки. Воно спрямоване на стабілізацію емоційного стану, зниження рівня